

másiknak a vakolatát is megvizsgálták, mint otthon a földeket. A sétálók, a villamos kocsik, a fogatok, a szép lovak, minden érdekelte őket. A világot se vallották volna be, de boldogok voltak. A nagy bérházban meleg, barátságos szoba fogadta őket. Ragyogó tisztaság, rend, nyugalom. Fényes padló, néhány féltve tisztogatott új bútordarab, tündöklő, nagy ablakok.

— Otthon a templomban sincs ilyen — dicsekedett az asszony. Zoltán bácsi meglegetten bólintott.

Estefelé hazajött Géza. Az öregek arca megkomolyodott. Szégyelték volna, hogy olyan könnyen, olyan hamar elfelejtették az ősi házat, hát sóhajtottak, emlegették a régi jó időket.

— Hiába — állapította meg Zoltán bácsi — születni kell a városi életre.

Géza nem felelt, csak magának, befelé ismételtetett erős fogadásokat. Még lázasabban dolgozott, még szorgalmasabban rakosgatta el a pénzt. Egyszer elutazott egy napra és tündöklő arccal hozta a nagy ujságot: egy kis házat vett, közel, két órányira, szép domboldalon. Két hold szőlő van mellette, gyümölcsfákkal, méhesszel.

— Ott úgy élnek majd apáék, mint a király a várkastélyában. Nyáron én is ott fogok lustálkodni és ősszel lemegyek szüretre.

Itt szünetet tartott Géza, hogy élvezze kissé a hatást. Hát bizony furcsa hatás volt. Az édes apja összeránczott homlokkal, szótlanul, de roppant szaporán szívta szép, öblös tajték-pipáját. Nyáriné szájaszéle lefelé görbült és egyszerre könny gördült végig az arcán.

Géza rémülten ugrott fel. Az anyja zsebkendőt vett elő és sirt:

— Hát annyira terhedre vagyunk már! Hát kikergetsz bennünket?

— De édes anyám, hiszen azt hittem, hogy nem is hozhatok nagyobb örömet. Ezért kuporgattam, dolgoztam két esztendeje.

— Öregek vagyunk mi ahhoz — sirdogált Erzsébet néni — nem hurezolkodhatunk minden pillanatban.

— Aztán — szólalt meg Zoltán bácsi — úgy megszoktuk ezt a Pestet. Nem tudnánk már mi abban a rongyos faluban élni...

És szeretettel nézték a szűk, magas falakat, a csendes udvart, a sűrű kőöveget, a melyre csak fent a magasban világított egy kis darab kék egecske.

A GÉP ÉS AZ EMBER.

A huszadik század történetének legfontosabb momentuma a munkaadó és a munkás versenye. Ebben a versenyben a legnevezetesebb szereplő: a gép. A gép, a mely pótolja az emberi kezet, s egyre-másra nélkülözhetővé teszi a munkást s az egész nagy szociális

kérdést: a munkaadó és munkás közötti viszonyt lassan, de biztosan viszi a békés megoldás felé. A gépcsodákról, új és újabb technikai alkotásokról folyton olvasunk, többnyire amerikai vagy egyéb külföldi csodadolgokról, a magunk nagyszabású alkotásairól alig veszünk tudomást. Pedig a nagy ember- és gépverseny nálunk is megvan s a mi vállalataink között is akad egy-egy, a mely igyekszik a lehető legmodernebb felszereléssel takarékoskodni — az emberi erővel. Ilyen nagy szabású alkotást csak a napokban helyezett üzembe a *Városi Villamos Vasút* az újpesti rakodó parti, ferencvárosi és kőbányai telepén.

A vasút vállalat az újpesti rakodó-parton, a fővárosi *Kőér* egy részén, a part és a Révész-utca között épített egy új, hatalmas központi géptelep, a melynek az a rendeltetése, hogy hajtóárammal lássa el a vállalat egész hálózatát.

Az új telep két részből áll: az egyik a tulajdonképeni gépház, a másik a vele kapcsolatos szolgálati épület. A telep főhomlokzatát a rakodó-parton maga a nagy gépépület foglalja el, a melyben két darab kétezer lóerőre berendezett gőzgép-turbinát helyeztek el oly formán, hogy a szükséglet arányában még négyezer lóerőre alkalmas gépezetet állíthatnak föl. E mellett a nagy áramfejlesztő telep mellett van a kazánház és a kazánházzal egybekapcsolt óriási szénhambár. Ez a szén-

hambár már magában foglalja a legmodernebb kezelési rendszert. A szén a vasúti kocsikon kirakás nélkül érkezik a hambár alatt levő csarnokba. A vagonokból automatikusan rakják ki a szenet s ugyancsak a kirakó gép szállítja föl a hambárba, a honnan közvetlenül a szénaprítón át a kazánok tüzelő helyére automatikusan a szükség szerint magától csúszik le. S ugyanaz a készülék, a mely a szenet leszállítja a kazánba, a salakot a szénhambár mellett levő salakmedencébe hordja. Ebből a medencéből pedig megint csak automatikusan jut a salak az elfuvarozó kocsikba. Ez a berendezés lehetővé teszi a leggazdaságosabb kihasználását a szénnek s egyúttal igen nagymértvű megtakarítást jelent a kézi munkaerőnél. Érdekessége a telepnek kettő van az óriási gépberendezésen kívül. Az egyik az, hogy csaknem teljesen famentes épület a nagy telep, különösen a gépház és a szénhambár, a hol még a tetőzet is famentes, a mennyiben a rendes fagerendázat helyett vasgerendákat alkalmaztak, elhasznált, ócska sinekből s ezeket salakbetonból készült anyaggal töltötték ki, csaknem örök időkre szóló, felújítást sohasem kívánó szilárdsággal. A másik érdekessége a telepnek az, hogy közvetlen kapcsolatban áll a Dunával. A telep előtt a Dunaparton két hatalmas kutat ástak, a melyeknek feneke négy méterrel alacsonyabb a Duna fenekénél. Ebbe a két kútba egyméteres alagúton ömlik be a Duna vize. Természetesen a kutakat a lehető leghibiztosabb szerkezetekkel lehet elzárni s így az elárasztás veszedelme ki van zárva. Másrészt ez a vízbőség elhárítja azt a rengeteg sok kellemetlenséget, a mely az áramfejlesztő telepeknél a hűtő víz hiánya miatt minduntalan előfordult. Az áramfejlesztő telep 10,000 volt erejű forgóáramot produkál, a melyet egy kilencz kilométer hosszú kábelon át a ferencvárosi pályaudvaron és Kőbányán a Kolozsvári-utczában épült új áramátalakító állomásokra szállítanak, mint magas feszültségű áramot és ott alakítják át alacsony feszültségű árammá. Az így nyert áramot egyelőre csupán a felsővezetékes vasutak hajtására használják, mert a városi alsóvezetékes vonalak árammal való ellátását továbbra is a Kertész-utcai telep fogja végezni. Az újpesti rakodó-parton épült központi telep másfél méter vastag betonrétegen áll, a mely az új alkotást teljesen biztosítja a talajvíz ellen. A meglehetősen nagy gépépület mellett különösen szembeötlő a 65 méter magas gyárkémény, a mely a maga nemében ez idő szerint páratlanul áll a fővárosban.

A M. I. É. N. K. KIÁLLÍTÁSA.

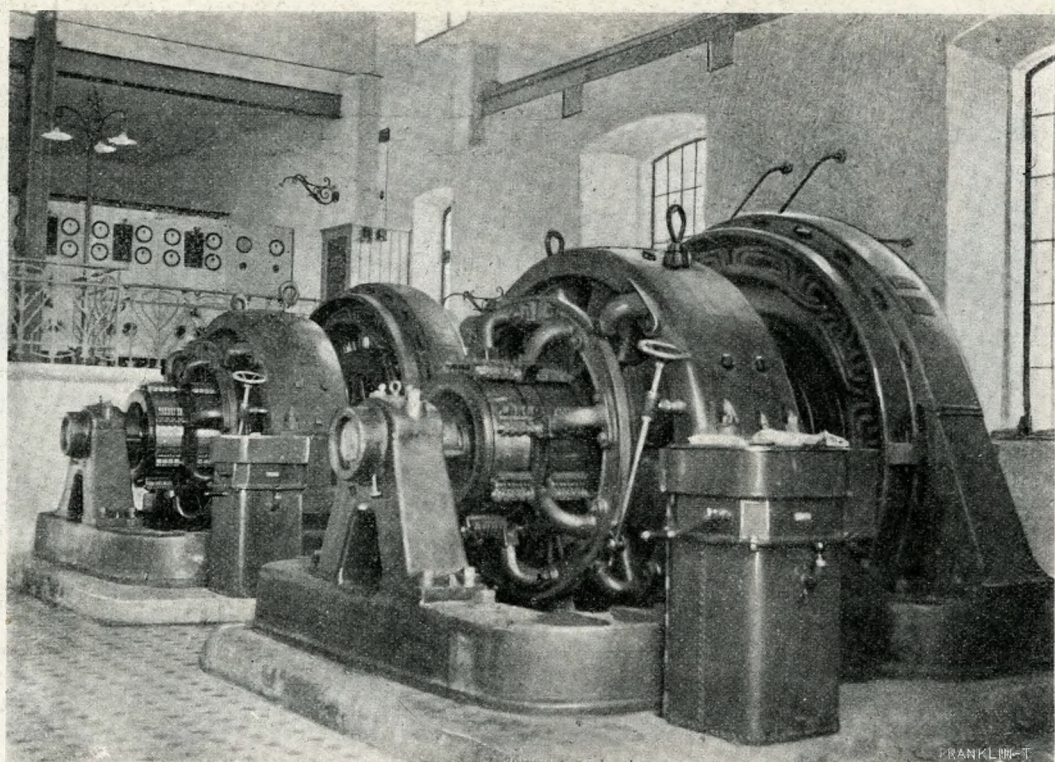
A *Nemzeti Szalon* új palotájának felavatásakor egy csoport — akkor még csak ötletszerűen összeverődött modern művész — mutatkozott

A cseh kapu védelése.

Erős küzdelem.

A FERENCZVÁROSI AL-ÁLLOMÁS KÉT 750 LÓERŐS GÉPE.

be, élén Szinnyey-Merse Pállal és Ferenczy Károlylyal. A kiállítás nagy visszhangot keltett; egyik részen elragadtatva tapsolók, a másik részen gúnyosan nevetők és fitymálva ócsárlók sorakoztak, de a tárlat — tagadhatatlanul — nagy pezsgést vitt be kissé tunya művészeti életünkbe. A magyar impresszionistáknak és naturalistáknak első hivatalos bemutatkozása volt ez s hogy a kiállítás bezárása után a mérleg az ő javukra záródott, mutatja, hogy az akkor véletlenül összekerült csoport, egyébként egymással rokonlelkű és rokontörekvésű elemek, külön testületté szervezkedett s megalakította a *Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köré-t*, melyet kezdőbetűi-

vel (M. I. és N. K.) ad notam Emke, Miénknek nevezett el a köztudat.

E modern csoport azóta két kiállítást rendezett; de az első bemutatkozás alkalmából keltett ellentmondó ítéletek a mai napig sem igen változtak. Ma is vannak elragadtatva tapsolók s fitymálva ócsárlók egyaránt, a különbség mindössze az, hogy ezúttal más művészek váltották ki az elragadtatást s főleg az ócsárlást, mint az első esztendőben. Ma például senkinek sem jut már eszébe Szinnyey-Merse műterem-képén mosolyogni, de volt idő, mikor nem kisebb ember, mint Kelety, otromba mázolóinak bélyegezte a «Majális» alkotóját s tanácsolta neki, menjen haza falujába paraszt-

nak. A mester meg is fogadta a jó tanácsot, s közel húsz évig «duzzogott» odahaza, míg végre eljött az ideje s a nagybányaiak kiásták, mint — modern művészt. Azóta köztük van s újra fest, nagy nyereségére a magyar művészetnek.

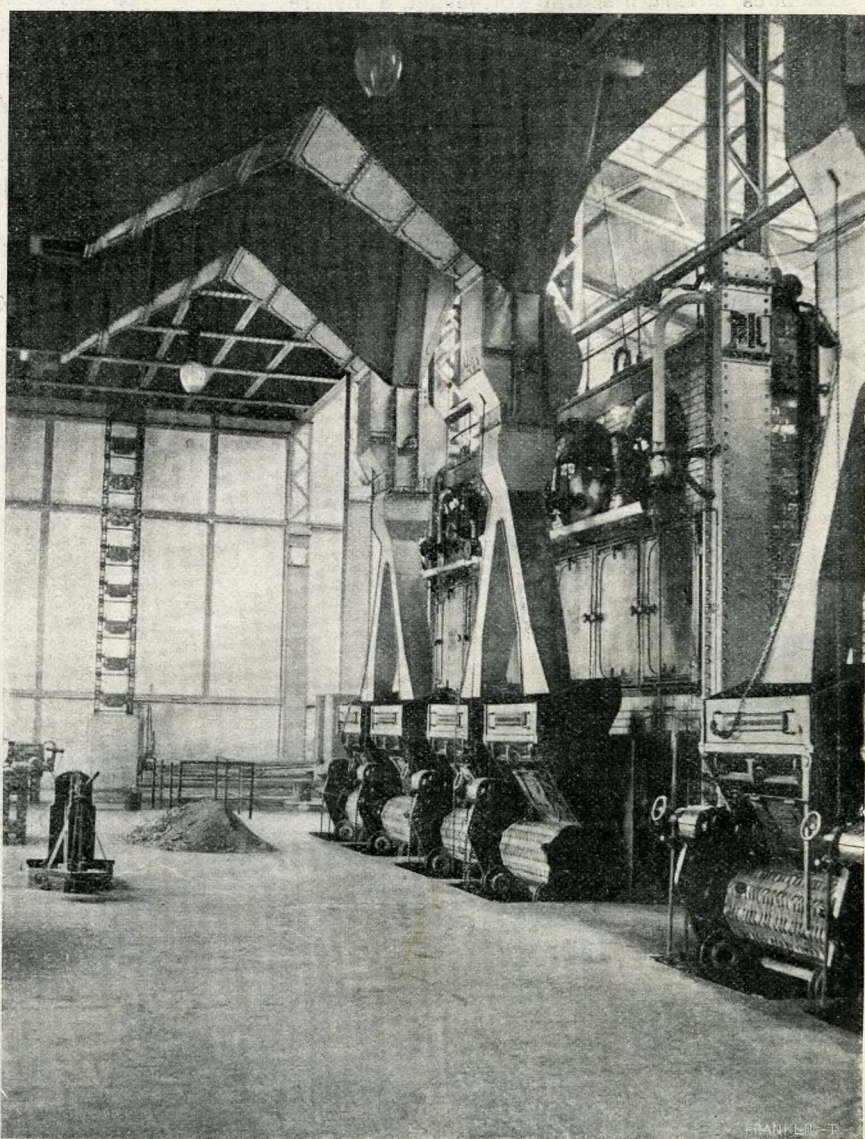
Vagy jusson eszünkbe a nagybányaiak első kiállítása a régi Műcsarnok helyiségeiben, mikor Ferenczy Károly az első symbolista-képet, a «Hegyi beszéd»-et kiállította. A képen zsidók, rómaiak, középkori lovagok, redingotos mai urak és ázsiai félvadak hallgatják Krisztust, a Hegyi beszéd tanításait, a min a közönségnek még műveltebb része is igen jól mulatott. «Micsoda anakronizmus! — kiáltották, — hát Krisztus idejében már voltak középkori lovagok és redingotok?» És csak nagy ügygyel-bajjal lehetett megmagyarázni, hogy a képe symbolikus értelmű s azt jelenti: Krisztus tanításai nem egy kornak, nem egy nemzetnek, de minden időnek és minden embereknek szólnak. Ma azon mosolygunk, hogy valaha ezen mosolyogni lehetett s tényleg, a Miénk-ben ma Ferenczy a — klasszikus. Kettős arcképe a maga roppant jellemző erejével a laikusra is megdöbbenően hat, női arcképe pedig finom gyengédségével az igazi költészet tiszta, érthető nyelvére szól hozzánk.

Rippl-Rónai is sokáig volt kedvenc alakja az — élczlapoknak. Friss, üde, ragyogó színeit rikitóknak, parasztosaknak, egyszerű, átfogó, sommásan jellemző rajzát gyermekesnek ítélték. Ma alig van, a ki boldog derűt ne érezne a szívébe lopózni képeinek láttára s alakjai mozdulatának rithmusából kezdik kiérezni, hogy az a kevés, a mit a rajz mond, mégis több, mint sok száraz, apró, leltárszerű terepfelvétel, mely minden jelentéktelenséget megmutat, de a jellemzőet se hangsúlyozza jobban, mint az általánosat. A disztó művészet fogalma is jobban átment már azóta a köztudatba, s így a Rippl-Rónai képei, mint faldíszek is kezdik megérdemelt helyüket elfoglalni a közönség kegyeiben.

Ma Csók, Iványi-Grünwald Béla és Kernstock Károly, meg ifjú követőik azok, a kiken hajbakapnak egymással az emberek. Csók már

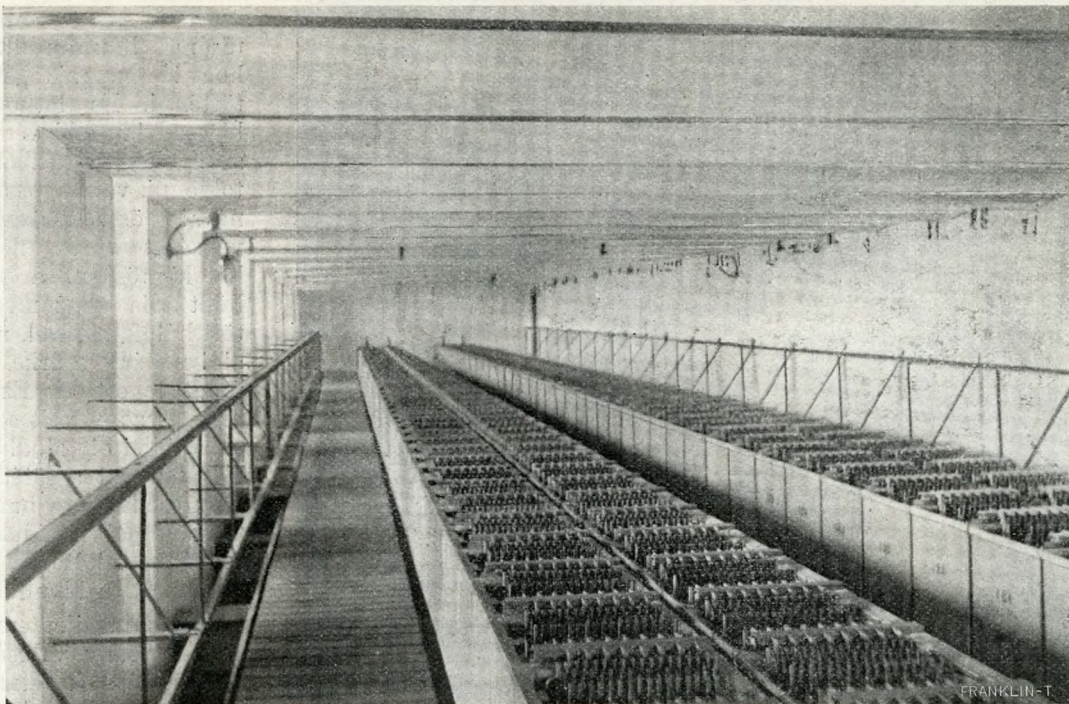
A 65 MÉTER MAGAS KÉMÉNY AZ UJPESTI RAKODÓPARTON.

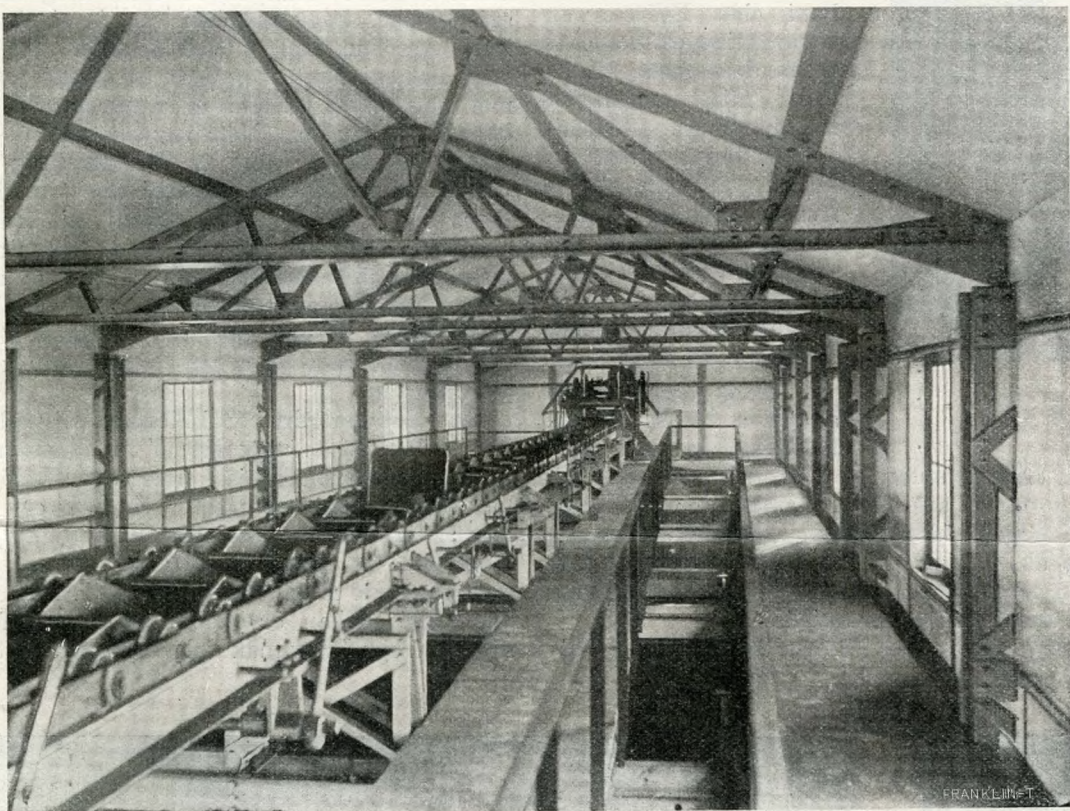
KAZÁNOK AZ AUTOMATIKUS SZÉNADAGOLÓ ÉS SALAKHORDÓ GÉPEKKEL.

A BUDAPESTI VÁROSI VILLAMOS VASÚT ÚJ ÁRAMFEJLESZTŐ TELEPE.

tárgyával is feltűnik; a modern művészet elszoktatta az embereket a képtárgyaktól; megtanultuk, hogy a festő nem mesemondó, csak muzsikos, a ki a vonalak és színek rithmusával dolgozik. S most Csók a «Nirvána» képeit tárja elénk, valami buja keleti álom gyanánt, hol Budha trónol a fellegekben s a szerelem elátkozottjai és üdvözültjei együtt keringenek a világűrben. A mily zavaros a nagy kép tárgya, oly zavaros a kidolgozása is; többek közt egy néger férfiú tolnamegyei magyar parasztszoknyába bújít — a folt kedvéért. Sokkal nyugodtabb az Iványi-Grünwald faldíse, a «Tavaszi», mely egy modern villa freskójául készült. Épen ezért most rossz helye van a kiállításon, nagyon közel és alacsonyan került a néző szeméhez, már pedig Ernest Renan is megmondotta, hogy: «ép úgy meghamisítjuk a szem látását, ha a tárgyat vagy képet közletről nézzük, mint ha kívül helyezzük annak látókörén.» De még így, a rossz beállításban is érvényesülnek a rajz egyszerűsége, a kompozíció nagyszabású volta s a színek diszkrét ereje, a mi — freskóról és nem képről lévén szó — elsőrangú fontosságú. Erre a végtelen egyszerűsége törekszik Kernstock is, de — hitünk szerint — a maga elé tűzött

AZ ÚJPESTI FŐTELEP AKKUMULATOR-PINCZÉJE.

AZ ÚJPESTI FŐTELEP PADLÁSA A SZÉNSZÁLLÍTÓ AUTOMATÁVAL.

problémát sokkal kevésbé oldotta még meg, semhogy azzal a nyilvánosság elé lépnie szabad lett volna. A közönséget csak az elért eredmények érdeklik, a művészi vajadások visszariasztják.

A törzstagok között osztatlan nagy sikere van még Fényes Adolfnak, Kosztolányi Gyulának, Glatz Oszkárnak, Vaszary-nak és Magyar-Mannheimer-nek, míg a vendégekként meghívott fiatalok közül Ferenczy Valér, Boromissza Tibor, Galimberti, Czigány és Wolemann nyujtanak reményt arra, hogy a Miénk modern törekvéseit az új nemzedék méltóan fogja majd képviselni, ha elérkezik az ő ideje.

MISS RANDOLPH UTAZÁSA.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta C. N. és A. M. Williamson.

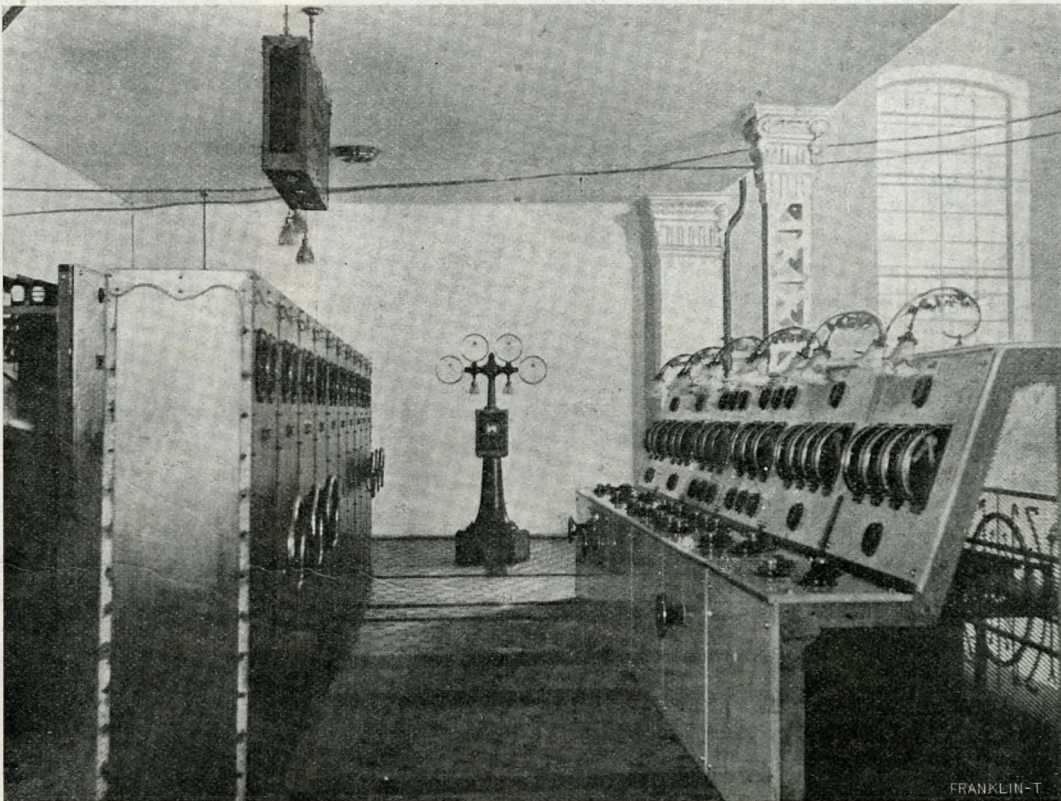
«De ha mondom, hogy én saját szememmel láttam», — vágott közbe Monsieur Talleyrand, «Dehogy! — szoltam, más választ nem találva erre az állításra és hamar újból Brown-hoz intéztem szavaimat. — Csak egy bántott, hogy ön zsebredugott kézzel állt ott; ez önhöz nem volt méltó.»

«Meg kell magyaráznom a dolgot, — szolt Brown. — Épen midőn kinyitottam a kaput, hogy az a kocsi, melyet magammal hoztam,

begördülhessen, első pillantásra észrevettem, hogy az ön kocsijával valami furcsa történt. Az elől lévő ülés hiányzott és közelebbi megtekintéskor meggyőződtem, hogy a benzintartó tetejét lecsavarták. Egyúttal szemembe ötlött egy darab szorosan összecsavart gyapotszövet, a milyennel a kocsit tisztítani szokták és a melyen láng szaladt végig. Ekkor már világos volt előttem, hogy valaki gonosz tervet forralva, felgyújtotta a kocsit, de oly módon, hogy neki még ideje maradjon menekülni. Odaugor-tam, hogy az égő szövetet félrelökjem, de már késő volt. Ebben a pillanatban meggyúlt a benzingőz és én képtelen voltam segíteni, mert csak homok — és pedig jókora mennyiségű — fojthatta volna el a tüzet, és homokot hol kaphattam volna? De hisz lehetetlen is volt elég közel jutni és a homokot a tűzre ráborítani. Minthogy homok nem állt rendelkezésemre, tétlenül kellett ott állnom és a kezemet, mivel egy kicsit meg is perzseltem, valószínűleg ösztönszerűen, a zsebembe rejtettem.»

Monsieur Talleyrand nevetett. «Nagyon csinos mese, — így szolt, — de . . .»

Ennél a «de» szónál tovább nem jutott, mert épen akkor a szántóföldről futva érkezett meg a gazda nejével. Ők már messziről megpillantották a lángokat és reszketve házukért, hangos rikácsolással tudakolták, mi történt; de

A 70,000 VOLT EREJŰ ÁRAM KAPCSOLÓ TERME AZ ÚJPESTI FŐTELEPEN.

A BUDAPESTI VILLAMOS VASÚT ÚJ ÁRAMFEJLESZTŐ TELEPE.